Mit jelent a Népegészségügy 3.0?

készítette a ***Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület***[i] ✉

A népegészségügy – kissé leegyszerűsítve –

- a kormányzati, a magán- és egyéb közszereplőknek az életminőség javítására és az egészségi egyenlőtlenségek csökkentésére, az emberek boldogulása érdekében végzett tevékenysége valamint,
- az ehhez szükséges tudást biztosító, a lakosság egészségi szükségleteire és igényeire reagáló tudomány.

A Népegészségügy mellett szereplő 3.0 – a digitalizált világban a második utáni, újabb változatot jelöli – arra utal, hogy itt a népegészségügy egy újabb, harmadik szakaszába lépünk át.

MIÉRT VAN SZÜKSÉG ÚJ SZEMLÉLETRE?

Számos hazai és nemzetközi dokumentum megállapította, hogy a magyar lakosság egészsége – bár kétségtelenül javuló tendenciát mutat – roszszabb annál, mint ami az ország társadalmi-gazdasági helyzetében elvárható lenne. Fontos népegészségügyi beavatkozások eddig is történtek, mint pl. a népegészségügyi termékadó, a nemdohányzók fokozott védelmét biztosító törvény, a közétkeztetési rendelet, mindennapos testnevelés és a teljes körű iskolai egészségfejlesztés bevezetése. Mégis 2017-ben a népegészségügyi beavatkozásokkal megelőzhető halálozásban Magyarország az EU-ban legutolsó helyen volt. Legtöbb magyar szakember meggyőződése, hogy a komoly előre lépéshez a népegészségügy eredményességén feltétlenül javítani szükséges, és ehhez új megközelítés, új szemlélet vezethet.

Az új szemlélet tenné lehetővé, hogy a jelenleginél sokkal eredményesebben csökkenhessen az egészség megromlása okozta egyéni, családi és társadalmi szintű veszteség Magyarországon.
Miből áll az új népegészségügyi szemlélet?

- Először is abból indulunk ki, hogy egészségünket többféle belső és külső, vagy másképpen, egyéni és környezeti tényező határozza meg.
- Másodszor a lakosság egészségének javításához ezért sokféle szaktudás alapján kidolgozott, többféle elemből összeállított beavatkozásokra van szükség.
- Az új szemlélet harmadik lényeges eleme a részvételiség, azaz a közösség tagjainak részvétele az egészségük javítása érdekében a közös cselekvés tervezésében, megvalósításában és értékelésében.
- Végül kiemelten fontosnak tartjuk a megvalósítás folyamatának és eredményének gyakori értékelését. Ez egyfajta cselekvés közbeni tanulást, tapasztalatszerzést tesz lehetővé, mely felhasználható arra, hogy a tevékenységeket időközben szükség szerint módosítsák, illetve a jól bevált módszerek, cselekvések máshol, más környezetben, mások számára is hasznosíthatók legyenek.

AZ ÚJ SZEMLÉLET MIBEN KÜLÖNBÖZIK A KORÁBBIAKTÓL, HISZEN AZ ELMONDOTTAKRÓL HALLHATTUNK MÁR KORÁBBAN IS?

A különbség röviden, a rendszerszemlélet következetes alkalmazása. Annak megértése, hogy az egyének és a közösségek egészségét sok, különféle, egymást befolyásoló elemből álló, összetett rendszer szabja meg.

Az eddigi megközelítésekre az volt jellemző, hogy egy-két beavatkozással próbálták a közösségek egészségét javítani, vagy az emberek egészségmagatartását megváltoztatni. Például szűrésekkel visszaszorítani a daganatos betegségeket, vagy jogszabállyal korlátozni a magas só- és cukortartalmú élelmiszerekhez való

[i] https://www.facebook.com/nepegeszsegugy3

hozzáférést. Az eddigi erőfeszítések ellenére a rákhalálozásban „élen járunk" az EU-ban, és nem sikerült megállítani az elhízás magyarországi „járványát" sem.

Az összetett rendszerekről szerzett ismeretek alapján tudjuk például, hogy a társadalomban fellépő, így az egészséget érintő problémák megoldása az érintettek különféle, akár ellentétes érdekeltsége miatt a korábbiaktól eltérő megközelítést tesz szükségessé: a részvételiséget. A részvételiség következetes alkalmazása a tervezéstől az értékelésig biztosítja azt, hogy közös cselekvés tartós eredményekhez vezessen.

Egy másik, ugyancsak a rendszertudományi megközelítésben a beavatkozások eredménye a sokféle tényező kölcsönhatása miatt gyakorlatilag megjósolhatatlan. Csakis a cselekvés közbeni tanulás biztosíthatja azt, hogy az eredmény a kitűzött célhoz közelítsen.

Ha szem előtt tartjuk, hogy az egészség javítása tartósan főként összehangolt, rendszerszintű beavatkozásokkal valósítható meg, akkor világossá válik,

- hogy miért lehetetlen tartós sikert elérni az érintettek közreműködése nélkül,
- hogy miért van szükség a tervezett cselekvés végrehajtása közben a folyamatos értékelésre és a tapasztalatokra épülő tanulásra,
- miért van szükség a szakértők tudása mellett a közösségek tagjainak „laikus", de az adott körülményekre vonatkozó, nélkülözhetetlen egészségtudásuk, szokásaik, nézeteik ismeretére.

A rendszerszemlélet ad magyarázatot arra is, hogy az egészség javításához egyaránt elengedhetetlen a közösségen belüli és kívüli erőforrások összehangolt, tervezett mozgósítása és felhasználása, amihez a közösségi egészségtervezés és megvalósítás nyújt keretet.

AZ ÚJ SZEMLÉLET KÖVETÉSÉTŐL MILYEN VÁLTOZÁSOKAT VÁRUNK?

- Az új szemlélet a szakemberek minél szélesebb körében elterjed, és emiatt a hazai népegészségügy hosszabb távon is jelentős eredményeket ér el.
- Meg fogjuk tudni győzni a társadalom kulcsszereplőit arról, hogy a magyar népegészségügy megújítása közös érdek, és hogy erre tervezetten és összehangoltan erőforrásokat szükséges és érdemes áldozni.
- A népegészségügy a fejlesztésekre szánt erőforrásokat egyre inkább képzésekre, továbbképzésekre, intézmény- és szervezetfejlesztésre fordítják. Ezek biztosítanának alapot arra, hogy az új szemléletnek megfelelő, egymással összehangolt cselekvések valósuljanak meg országos, térségi, helyi és egyéni szinten egyaránt.
- Növekszik továbbá az egészségkommunikációra, a társadalom szemléletformálására, és a közösségi cselekvések, programok megvalósítására szükséges erőforrásokat.
- Az egyes szinteken érintettek közösen, a szükségleteikhez és igényeikhez, valamint a lehetőségeikhez illesztett cselekvési tervet készítenek. Ezt közösen megvalósítják, értékelik a végrehajtás folyamatát és eredményeit, és a tapasztalatok alapján, ha szükséges, tevékenységeiket módosítják.